

VVV i-punt Willemstad
Lantaarndijk 12
4794 SP Willemstad
www.vvmoerdijk.nl

→ vervolg Timberwolf mozaïek

Die drie 'vingers' stellen de bevrijdingsroutes voor in Holland van de drie regimenten van de 104e Infanteriedivisie van het Amerikaanse leger. De bol daarboven stelt het kwaad voor dat Standaardbuiten in een wurggreep hield en dat werd gegrepen door de bevrijdende 'vingers'.

Centrum Standaardbuiten

Het dorp Standaardbuiten heeft veel schade opgelopen bij de bevrijding in november 1944.

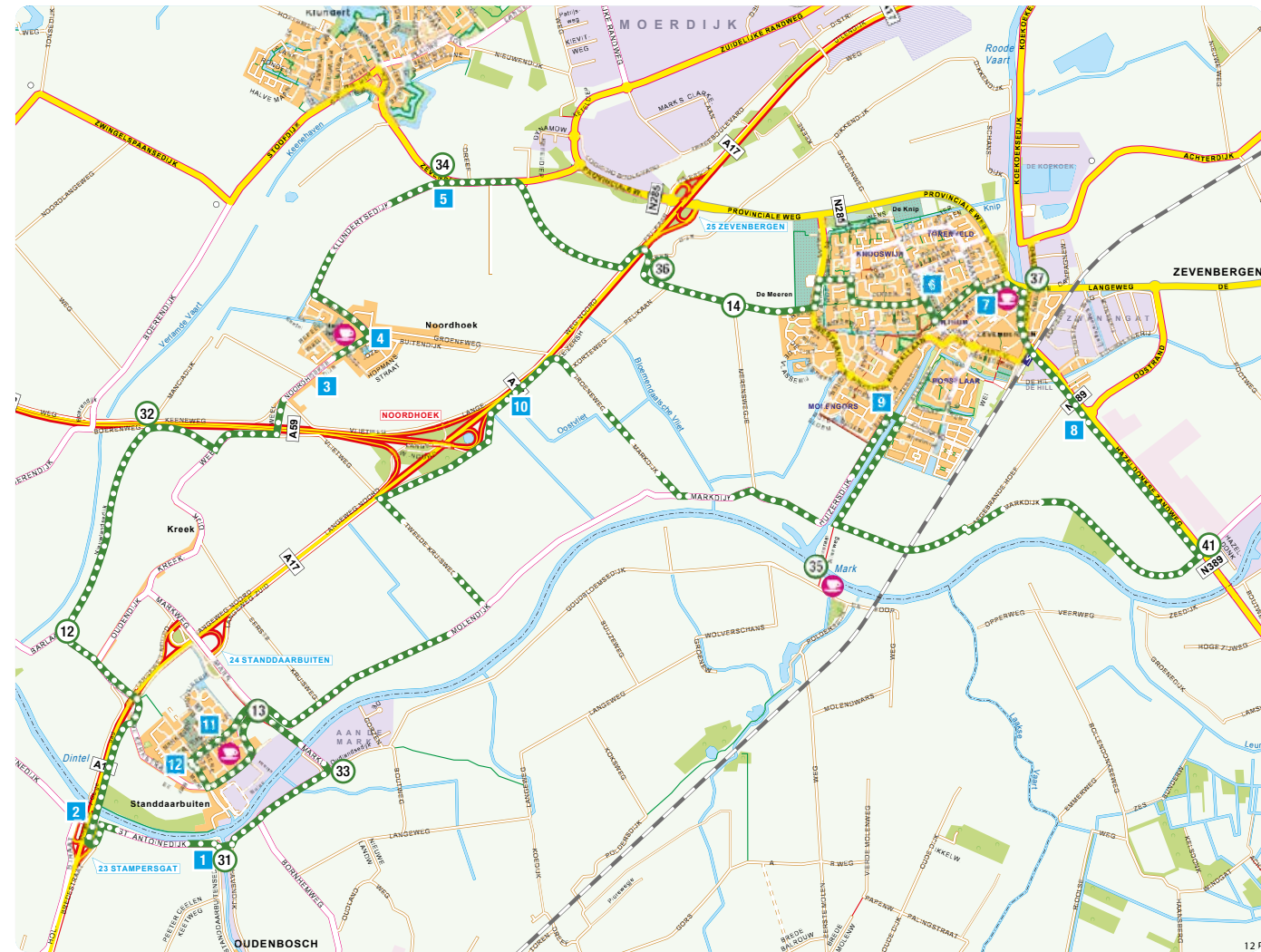
← Havenstraat
Standaardbuiten

Vóór de kerk gaat u linksaf en bent u terug op de Markt en aan het einde van uw fietsroute.

Colofon

Uitgave: mei 2017
Uitgever: Gezamenlijke heemkundige kringen, Gemeente Moerdijk
Bronnen en foto's: Canon van Moerdijk, Heemkunde Standaardbuiten, Heemkunde Zevenbergen, Toon Dekkers, Willem van Dranen
Mede mogelijk gemaakt door: Gemeente Moerdijk
Ontwerp: ik-ook.nl
Redactie: Willem van Dranen

Bij de samenstelling van deze flyer is uiterste zorgvuldigheid betracht. De redactie kan geen verantwoordelijkheid nemen voor eventuele onjuistheden.

TIMBERWOLF

fietsroute 34 kilometer

2017

In het spoor van
de Geallieerde bevrijders
van Noordwest-Brabant

Dit is een van de fietsroutes die zijn uitgezet ter herinnering aan de bevrijding van Noordwest-Brabant in november 1944. Dit gebied komt nagenoeg overeen met de huidige gemeente Moerdijk.

De naamgeving is afkomstig van de bijnaam van de Amerikaanse 104e Infanteriedivisie die in de 2e Wereldoorlog een groot deel van het midden van de Brabantse Westhoek bevrijde.

Deze route start in Standdaarbuiten. Parkeren kunt u op de Markt. Op het kruispunt Markt/Havenstraat/Molenstraat ga linksaf de Molenstraat in en volg de route naar knooppunt **13** en vervolgens naar knooppunt **33**. Vanaf dit knooppunt gaat u naar knooppunt **31** en vervolgens richting knooppunt **07**.

De Schans **1**

Over de brug is het buurtschap de Schans. Tot hier kwamen de militairen van het 415e Amerikaanse regiment van de Timberwolf-divisie. Toen was er alleen een open vlakte van onbegroeide akkers. De dijkhuizen boden een redelijke beschutting, omdat ze deels in de dijk zijn gebouwd. Na het opblazen van de brug over the Mark tussen Standdaarbuiten en de Schans, begonnen de Amerikanen met het zuiveren van dit gebied ten zuiden van de Mark.

← Timberwolf militairen bij de Schans

Oversteekplaats van de Mark **2**

Tussen fietsknooppunten 31 en 28 zijn 2 oversteekplaatsen geweest van de geallieerde troepen die in de herfst 1944 over de Mark trokken. Een derde oversteekplaats lag verder naar het oosten. Net voorbij de toenmalige Suikerfabriek Sint Antoine (tegenwoordig een groot wit gebouw aan de noordzijde van St Antoinedijk) was de westelijke oversteek over de Mark. De zuidzijde (rechts) van de St Antoinedijk bood enige beschutting, maar de akkers aan de overzijde van de Mark niet. De overtocht werd gemaakt met stormboten en via een in der haast aangelegde voetbrug, ongeveer waar nu de A17 ligt.

Net voor het viaduct van de A17, ga linksaf het fietspad op richting Zevenbergen/Dordrecht, dit is het fietspad naast de autoweg, het Galgepad. Op de kruising met de Oude Kerkstraat, sla links af. Vanaf dit punt bevindt u zich op de route van knooppunt **13** naar **12**. Vanaf knooppunt **12** gaat u naar knooppunt **32**; de Nieuwlandsedijk waar u nu op fietst maakt ook onderdeel uit van de West Riding fietsroute. Ga vervolgens naar knooppunt **34**.

Artillerievuur vanaf 'op 't end' **3**

U bevindt zich op wat in de volksmond 'op 't end' werd genoemd. Hier hadden de Duitsers enkele tanks, die ze lieten vuren om ze vervolgens snel te verplaatsen en weer te laten vuren. Zo moesten de geallieerden de indruk krijgen, dat er veel meer tanks actief waren. Vanaf deze plaats werd ook de aanval op de Amerikanen bij de eerste oversteek van de Mark ingezet. Alles wat in de weg stond, huizen en schuren, werd in brand geschoten. Wat de Duitsers niet in brand schoten, ondervond de gevolgen van de geallieerde artillerie vanuit Oudenbosch en Hoeven.

St. Joseph Kerk Noordhoek **4**

De bewoners van Noordhoek hebben doodsangsten moeten uitstaan begin november. Het was alsof de wereld verging; zoveel oorlogslawaai kwam over hen heen. De vaak primitieve schuilplekken bleken volstrekt ongeschikt om veilig te zijn voor de bombardementen. Na de bevrijding was Noordhoek hoofdzakelijk een grote ruïne. Op de begraafplaats is een apart monumentje voor de in de oorlog omgekomen kinderen van Noordhoek. Schuin tegenover de kerk is Café Noordhoek met een gevelsteen boven de ingang ter herdenking van de verwoesting van het café tijdens de oorlog en de wederopbouw in 1948.

Bij knooppunt **34** volgt u de route naar knooppunt **36**.

Noordhoek bevrijd **5**

Zodra Noordhoek bevrijd was, moesten de Amerikanen de provinciale weg Klundert-Zevenbergen in handen krijgen. Dat werd bemoeilijkt door een Duits tegenoffensief vanaf de noordkant van die weg. De geallieerde artillerie ruimde die tegenstand op en lag de weg naar het Hollands Diep open.

Een regiment van de Timberwolf-divisie krijgt de opdracht het verdere gebied tot het Hollandsch Diep te veroveren, omdat de Polen en Canadezen nog niet zo ver waren.

Vanaf knooppunt **36** gaat u naar knooppunt **14** en vervolgens naar knooppunt **37** in het centrum van Zevenbergen.

Watertoren **6**

Op 25 november 1943 vloog een Messerschmitt met piloot Walter Huhnke vanuit oostelijke richting tegen de watertoren. De vlieger kwam daarbij om het leven.

Zevenbergen 1944 **7**

Nadat het centrum van Zevenbergen al in 1940 was aangevallen door Duitse vliegtuigen en een behoorlijke schade is veroorzaakt, is in de herfst 1944 opnieuw flinke schade toegebracht. Onder meer door het opblazen van kerktorens en de vele artilleriebeschietingen. De foto is gemaakt op het dak van de Hervormde kerk richting de Zuidhaven, Noordhaven en in het midden de Dijkstraat.

Knooppunt **37** maakt ook deel uit van de 1e Poolse Divisie route. Vanaf dit knooppunt gaat u naar knooppunt **41**.

Noodlanding Britse lichte bommenwerper **8**

Ten noordwesten van de huidige rotonde is in mei 1940 een Boulton Paul Defiant van de RAF neergekomen. Zie het herdenkingspaneel bij de rotonde.

Gecrashte Wellington **8**

Ten oosten van de huidige rotonde, op de plaats van de kassen, is in oktober 1942 een Wellington bommenwerper gecrasht. Alle bemanningsleden zijn daarbij omgekomen. Zie verder het herdenkingspaneel.

Vanaf knooppunt 41 volgt u de fietsroute richting knooppunt **35**. Op de T-kruising van de Markdijk met het Merenswegje komt u op de route naar knooppunt 13. Na circa 500 meter

gaat u weer van die route af en op de T-kruising Molendijk/Markdijk volgt u rechtsaf de Markdijk. Dat wordt later de Groeneweg en aan het eind, net voor de autosnelweg A17, gaat u linksaf de Langeweg Zuid op. Opmerking: U kunt op dit punt eerst even linksaf naar knooppunt **35** gaan, net over de fietsbrug, en links daarvan is een fietscafé 't Lamgat. Daarna weer terug over de fietsbrug naar de T-kruising en dan recht door. Bij de eerstvolgende weg, Beryl, sla linksaf en over de brug gaat u direct linksaf de Huizersdijk op.

Noodlanding Fokker G-1 **9**

Zuid-west van waar u nu staat heeft op 10 mei 1940 een Fokker G-1 van de Nederlandse Militaire Luchtvaart een noodlanding gemaakt. Beide bemanningsleden hebben het overleefd. Zie verder het herdenkingspaneel.

Vervolg uw route over de Huizersdijk en de Markdijk. Op de T-kruising van de Markdijk met het Merenswegje, komt u op de fietsroute naar knooppunt **13**. Na circa 500 meter gaat u weer van die route af en op de T-kruising Molendijk/Markdijk volgt u rechtsaf de Markdijk. Dat wordt later de Groeneweg en aan het eind, net voor de autosnelweg A17, gaat u linksaf de Langeweg Zuid op.

Gecrashte Noorse Spitfire **10**

Op 3 november 1944 is in de Oostvliet een Noorse Spitfire gecrasht. Zie het herdenkingspaneel langs de Langeweg Zuid.

Vervolg uw route over de Langeweg Zuid en sla linksaf de Tweede Kruisweg in. Aan het eind gaat u rechtsaf de Molendijk op. Nu bent u weer op de route naar knooppunt 13. Vanaf dit knooppunt gaat u richting knooppunt 12 en net voorbij de Brandweerkazerne (links) gaat u rechtsaf de Timberwolfstraat in.

Timberwolf mozaïek **11**

Op de zijkant van het gemeenschaps-huis 't Sandt is een mozaïek aangebracht ter herinnering aan de gesneuvelde 278 militairen en enige honderden gewonden van de Timberwolf-divisie. Het mozaïek bestaat uit een 'drie-vingerig' embleem met daarin het logo van de divisie. →

